

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANK TIZIMI: ISLOHOTLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Tursunov Faridun Mustafoyevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, “Bank ishi” kafedrası o‘qituvchisi

tursunovfaridun4330@gmail.com

Mamatqulov Bekzod Ma’ruf o‘g‘li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

bekzod@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada strategik islohotlar, ko‘rilayotgan chora-tadbirlar va iqtisodiyotning ushbu sektori oldida turgan vazifalarga e‘tibor qaratilib, O‘zbekiston bank tizimidagi o‘zgarishlar va rivojlanish haqida umumiy ma‘lumot berilgan. Samaradorlikni oshirish, xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va tizimdagi davlat ishtirokini kamaytirish tashabbuslari bayon etilgan.

***Kalit so‘zlar:** O‘zbekiston, bank tizimi, islohotlar, moliyaviy barqarorlik, xizmatlar mavjudligi, davlat ishtiroki, mijozlarga e‘tibor, raqamli texnologiyalar, xalqaro institutlar, iqtisodiy rivojlanish.*

BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: PROSPECTS FOR REFORM AND DEVELOPMENT

ABSTRACT

The article focuses on Strategic Reforms, Measures Taken and the tasks facing this sector of the economy and provides an overview of changes and development in

the banking system of Uzbekistan. Initiatives to increase efficiency, expand access to services, and reduce state participation in the system have been outlined.

Keywords: *Uzbekistan, banking system, reforms, financial stability, availability of services, state participation, customer attention, digital technologies, international institutions, economic development.*

KIRISH

Ma'lumki, O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha dasturlar faol amalga oshirilmoqda. Fuqarolarni tadbirkorlik sohasiga faol jalb etish orqali ularning turmush darajasini oshirishga qaratilgan "Har bir oila – tadbirkor" dasturi muhim tashabbuslardan biridir.

2019-yildan boshlab kam ta'minlangan oilalarni tadbirkorlikni rivojlantirish uchun kreditlar ajratish orqali qo'llab-quvvatlash borasida salmoqli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Valyuta siyosatining liberallasuvi fonida yuridik shaxslarning chet el valyutasini cheklovlarsiz sotib olish imkoniyati xalqaro operatsiyalarni rag'batlantirmoqda. Bu sog'lom bank tizimini shakllantirib, innovatsion mexanizmlarni joriy etishga ko'maklashmoqda.

Valyuta tizimini liberallashtirish ham eksport hajmini oshirishga xizmat qilmoqda. 2022-yilda O'zbekiston dunyoning 204 davlati bilan savdo aloqalarini faol rivojlantirib, eksport hajmini 115,9 foizga o'sdi va tovar aylanmasi 19 milliard dollardan ortiqni tashkil etdi. Prezidentning "valyuta siyosatini liberallashtirish bo'yicha ustuvor chora – tadbirlar to'g'risida" gi Farmoniga binoan amalga oshirilgan valyuta siyosatini liberallashtirish yuridik shaxslarga xalqaro operatsiyalar uchun chet el valyutasini cheklovsiz sotib olish, jismoniy shaxslarga esa valyuta ayirboshlash shoxobchalari va tijorat banklarining konversiya bo'limlari orqali chet el valyutasini erkin sotish va sotib olish imkoniyatini berdi.

O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi 2022-yilda 50 milliard dollardan ortiqni tashkil etgan bo'lsa, eksport hajmi 19 million 309,1 million dollarga oshib, 115,9 foizga o'sdi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mavzuga oid birqancha olimlarning tadqiqot ishlari va ilmiy nazariyalari bilan yaqindan tanishib chiqildi.

Iqtisodiyotni zarur moliyaviy resurslar bilan ta'minlash uchun banklar barqarorligini mustahkamlash choralari ko'rilmoqda. Xalqaro valyuta jamg'armasi, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma sarmoyalari banki kabi xalqaro institutlar bilan hamkorlik yangi bosqichga ko'tarildi. O'zbekistonda Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining vakolatxonasi mavjud [1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev o'z nutqida bu borada "...bank tizimini rivojlantirish uchun bu yil keskin choralar ko'rishimiz lozim. 2020 yildan boshlab har bir bankda keng ko'lamli transformatsiya dasturi amalga oshiriladi. Bu borada banklarimizning kapital, resurs bazasi va daromadlarini oshirish alohida e'tiborimiz markazida bo'ladi" deya, aytib o'tgan edilar [2].

Bundan tashqari so'ngi yillarda bank tizimini ommaboplashtirish va erkin raqobat sharoitiga moslashtirish ko'zda tutilgan bir qator hujjatlar qabul qilindi. Xususan, 2018 yil 23 martda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi 3620-sonli Qarori qabul qilinishi bank xizmatlarini ko'rsatishda mavjud muammolar va banklar tomonidan amalga oshirilishi kerak bo'lgan chora-tadbirlarni belgilab berdi [3]

NATIJALAR

2022-yilda Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB) mamlakatdagi 26 ta loyihaga qariyb 900 million AQSh dollari (839 million yevro) miqdorida sarmoya kiritdi va u ketma-ket uch yil davomida Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki Markaziy Osiyoda eng ko'p mablag' oluvchiga aylandi. Investitsiyalar qayta tiklanadigan energiyadan tortib, moliya institutlarigacha bo'lgan iqtisodiyotning turli tarmoqlarini qamrab oldi. Moliya sohasida YeTTB "Asakabank", "Ipoteka-bank", O'zbekiston Tashqi iqtisodiy aloqalar milliy banki va SQB banki uchun savdoni

moliyalashtirish limitlarini 210 million AQSh dollariga oshirdi. Ushbu bitim xususiy mahalliy tadbirkorlik subyektlari, jumladan, kichik va oʻrta korxonalar (KOʻB) uchun zarur tovar, xizmatlar va uskunalarni import qilish, oʻz mahsulotlarini eksport qilish uchun keng yoʻl ochadi.

Oʻzbekiston oʻz islohotlarini Raqamli iqtisodiyot milliy konsepsiyasi va “Raqamli Oʻzbekiston – 2030” dasturida nazarda tutilgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan innovatsion rivojlanishga yoʻnaltirmoqda. Raqamli toʻlov resurslari bozorini rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Mamlakatda uchta asosiy quyi tizim – banklararo, bank ichidagi va chakana savdo tizimidan iborat samarali toʻlov tizimi yaratilgan. Banklararo toʻlov tizimi orqali amalga oshirilayotgan toʻlov operatsiyalari soni muttasil ortib bormoqda. Ayni paytda kliring tizimi orqali 35 turdagi xizmatlar uchun toʻlovlar amalga oshirilmoqda.

MUHOKAMA

2019-yilda Humo toʻlov tizimi joriy qilingan boʻlib, u joriy UzCardʻdan keyin ikkinchi oʻrinni egalladi. Bugungi kunga qadar 14 million 800 ming donadan ortiq bank toʻlov kartalari muomalaga chiqarildi. Humo toʻlov tizimining operatori xalqaro toʻlov tizimlari (Visa, MasterCard, Union Pay International) bilan aloqalarni oʻrnatdi, bu xorijdagi Humo bank kartalari va yuqorida qayd etilgan tizimlarga tegishli xorijiy banklarning kartalari boʻyicha xorijiy valyutada operatsiyalarni amalga oshirish imkoniyatini ochib beradi. Oʻzbekistonda.

Pul-kredit siyosatining shaffofligi va prognozligini taʼminlash maqsadida Markaziy bank moliyaviy koʻrsatkichlarning ochiqligini sezilarli darajada kengaytirdi. Rasmiy veb-saytda ilk bor Oʻzbekistonning oltin-valyuta zaxiralari va pul agregatlari toʻgʻrisidagi maʼlumotlar, shuningdek, bank sektori faoliyatiga oid tahliliy materiallar hamda muhim meʼyoriy hujjatlar loyihalari taqdim etildi.

XULOSA

Umuman olganda, Oʻzbekiston bank tizimida xizmatlar samaradorligi, barqarorligi va ulardan foydalanish qulayligini oshirishga qaratilgan faol oʻzgarishlar

va islohotlar jarayoni davom etmoqda. Mamlakat raqobat va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun davlatning bank sektoriga aralashuvini kamaytirish tarafdori.

Kelgusi besh yil davomida bank tizimini isloh qilish strategiyasining qabul qilinishi yanada ochiq, samarali va mijozlarga yo'naltirilgan moliyaviy tizim sari qadamdir. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki kabi xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikning kuchayishi ushbu strategik maqsadlarga erishish uchun tajriba va resurslarni jalb qilish majburiyatini aks ettiradi.

O'zbekiston bank tizimida raqamli texnologiyalar faol joriy etilmoqda, aholi va biznes uchun xizmatlar va to'lov tizimlaridan foydalanish imkoniyatlari yaxshilanmoqda. Mijozlarning kreditini baholash va likvidlik muammolari kabi qiyinchiliklarga qaramay, mamlakat xalqaro standartlar asosida innovatsiyalar va rivojlanishga yo'naltirilgan ko'p qirrali o'zgarishlarga intilmoqda.

Qonunchilikdagi o'zgarishlar, xalqaro institutlar va maslahatchilarni jalb etish, xorijiy tashkilotlar bilan strategik sheriklik O'zbekistonni jahon moliyaviy tendentsiyalari bilan hamnafas bo'ladigan davlat sifatida ko'rsatuvchi bank islohoti rejasining muhim elementlari hisoblanadi.

ADABIYOTLAR

1. Постановление Президента Республики Узбекистан «О мерах по дальнейшему развитию и повышению устойчивости банковской системы республики». 12.09.2017 г.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Murojaat (2018). Xalq so'zi gazetasining 23 dekabr soni.

3. О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова, Н. И. Валенцева [и др.]; под ред.

4. Постановление Президента Республики Узбекистан «О дополнительных мерах по повышению финансовой устойчивости и уровня капитализации коммерческих банков». 16.07. 2017 г.

5. Ниязов Ф. Узбекистан: эпоха перемен. – Рынок, деньги и кредит, 2019, №8.

6. Указ Президента Республики Узбекистан «О стратегии реформирования банковской системы Республики Узбекистан на 2020 — 2025 годы». 12.05.2020 г.

7. Расулова Н. Н. НОВЫЙ ЭТАП РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН //СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ. – 2019. – С. 145-147.